

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Tomáše Langáška, soudce Filipa Dienstbiera a soudkyně Veroniky Juříčkové v právní věci žalobce: **statutární město Most**, sídlem Radniční 1, Most, zastoupené JUDr. Tomášem Kindlem, advokátem, sídlem Blatenská 3218/83, Chomutov, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, sídlem Na Poříčním právu 1/376, Praha 2, týkající se žaloby proti rozhodnutí žalovaného ze dne 15. července 2020 č. j. MPSV-2020/143390-916, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 25. října 2022 č. j. 16 Ad 4/2020-66,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost žalobce **se zamítá**.
- II. Žalobce **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III. Žalovanému **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I. Vymezení případu

[1] Úřad práce České republiky – Krajská pobočka v Ústí nad Labem rozhodnutím ze dne 10. června 2020 č. j. 122537/20/UL snížil státní příspěvek na výkon pěstounské péče přiznaný statutárnímu městu Most (žalobci) za kalendářní roky 2016 – 2020 o celkem 236 000 Kč a uložil žalobci povinnost tuto částku vrátit.

[2] Odvolání žalobce proti tomuto rozhodnutí zamítl žalovaný rozhodnutím označeným v návěti. Poukázal na ukončení dohody o výkonu pěstounské péče s paní A. K., která jako poručnice doposud osobně pečovala o svého vnuka. Dohoda byla ukončena ke dni právní moci rozsudku o navrácení plné svéprávnosti matce nezletilého,

jímž se obnovila rodičovská odpovědnost matky a zaniklo poručenství babičky k nezletilému.

[3] Žalobu proti rozhodnutí žalovaného zamítl Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „krajský soud“) rozsudkem označeným v návěti. Konstatoval, že matce nezletilého byla omezena způsobilost k právním úkonům ještě za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (v dalším textu též jako „starý občanský zákoník“), a zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, protože v důsledku omezení způsobilosti k právním úkonům ztratila i rodičovskou odpovědnost. V roce 2016 jí byla svéprávnost navracena zcela, příslušný soud nerozhodl o tom, že by byla v určitém ohledu nadále omezena ve svéprávnosti, respektive že by byla i nadále omezena její rodičovská odpovědnost. Nabytím plné svéprávnosti se tedy matce obnovila rodičovská odpovědnost. S ohledem na § 935 odst. 1 větu první zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též „nový občanský zákoník“), pak poručenství babičky nezletilého zaniklo ze zákona, nebylo k tomu třeba rozhodnutí soudu. Od 30. ledna 2016 babička nemohla vykonávat funkci poručníka, neboť matce byla obnovena rodičovská odpovědnost. Nebylo tak možné na ni ani hledět jako na osobu pečující o dítě ve smyslu § 4a písm. b) bodu 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (ve znění účinném do 31. prosince 2021), a dohoda o výkonu pěstounské péče zanikla. Na tom nic nemění skutečnost, že rozsudkem Okresního soudu v Mostě ze dne 31. července 2020 č. j. 19 P 52/2011-93 byla babička formálně zproštěna funkce poručníka a zároveň jí byl nezletilý svěřen do pěstounské péče.

II. Kasační stížnost a průběh řízení o ní

[4] Žalobce (dále též „stěžovatel“) podal proti rozsudku krajského soudu kasační stížnost. V první řadě namítal, že přímo jemu (nikoli jeho zástupci) byl doručen rozsudek krajského soudu bez odůvodnění, což zatížilo řízení vadou. Zástupci stěžovatele pak byl doručen tentýž rozsudek, který již odůvodnění obsahuje. Stěžovatel tak v jedné věci obdržel dva různé rozsudky (lišící se v čísle jednacím), přičemž má za to, že druhý z nich nemohl být vydán pro překážku věci rozhodnuté.

[5] Stěžovatel dále zpochybňoval závěr krajského soudu, že se matce nezletilého obnovila rodičovská odpovědnost nabytím plné svéprávnosti. Zdůraznil, že podle § 865 odst. 2 nového občanského zákoníku rodičovská odpovědnost automaticky nesleduje osud svéprávnosti, i při omezení svéprávnosti lze rodiči zachovat výkon povinností a práva péče o dítě. Soud tedy musí o rodičovské odpovědnosti zvlášť rozhodnout, což podporuje též § 468a odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, který předpokládá spojení řízení ve věci svéprávnosti s řízením ve věci rodičovské odpovědnosti. Základní podmínkou pro spojení řízení přitom je, že musí jít o více řízení. Úvaha krajského soudu, že zde nemusí být více řízení, je proto chybná. V této věci Okresní soud v Mostě o rodičovské odpovědnosti matky skutečně rozhodl, a to rozsudkem ze dne 31. července 2020 č. j. 19 P 52/2011-91. Odborná literatura přitom považuje rozhodnutí o rodičovské odpovědnosti za rozhodnutí o osobním stavu, jímž jsou správní soudy vázány. I pokud by nešlo o statusové rozhodnutí, musejí z něj vycházet, což znamená, že jsou vázány především v otázce řešené ve výroku takového rozhodnutí.

pokračování

[6] Žalovaný se k argumentaci stěžovatele nijak nevyjádřil.

III. Posouzení kasační stížnosti Nejvyšším správním soudem

[7] Nejvyšší správní soud kasační stížnost posoudil a dospěl k závěru, že není důvodná.

[8] Nejprve se soud zabýval procesními námitkami stěžovatele. Ke kasační stížnosti byly přiloženy dvě „verze“ rozsudku krajského soudu – zkrácené znění bez odůvodnění č. j. 16 Ad 4/2020-65 a rozsudek v plném znění (tj. včetně odůvodnění) č. j. 16 Ad 4/2020-66. Stěžovatel v tom spatřuje porušení svého práva na řádné odůvodnění rozhodnutí a zároveň dovozuje, že krajský soud o žalobě nepřípustně rozhodl dvakrát.

[9] Zkrácené znění rozsudku č. j. 16 Ad 4/2020-65 odpovídá listině založené na č. l. 65 spisu krajského soudu. Není zřejmé, za jakým účelem bylo toto zkrácené znění vyhotoveno (je možné, že krajský soud uveřejněním zkráceného znění bez odůvodnění na úřední desce svůj rozsudek vyhlásil), nicméně ze spisu nevyplývá, že by bylo toto vyhotovení rozhodnutí krajského soudu doručováno stěžovateli (ve spise je založena pouze doručka k plnému znění rozsudku na č. l. 66 a následujících, na níž je jako adresát uveden zástupce stěžovatele). Sám stěžovatel tvrdí, že mu bylo doručeno zkrácené znění rozsudku, nijak nedoložil (například záznamem z informačního systému datových schránek), přičemž Nejvyšší správní soud nepovažoval za nutné jej v tomto směru vyzývat k označení a předložení důkazů. I kdyby totiž krajský soud pochybil a stěžovateli zkrácené znění rozsudku doručil, nemohlo by se jednat o vadu, která by měla vliv na zákonnost tohoto rozhodnutí. Za prvé, k tomuto pochybení by došlo až po přijetí rozhodnutí krajského soudu, a tudíž by se do něj nemohlo nijak obsahově promítnout (obdobně rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. listopadu 2019 č. j. 6 As 137/2019-55, bod 21). Za druhé, stěžovateli bylo prostřednictvím jeho zástupce doručeno vyhotovení rozsudku krajského soudu s plným odůvodněním, a tudíž nebyl nijak zkrácen na svém právu na spravedlivý proces, jehož součástí je i právo na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí. A za třetí, rozhodně nelze souhlasit s tím, že by krajský soud o žalobě rozhodl dvakrát – pouze své rozhodnutí dvakrát vyhotovil, což však do stěžovatelových práv nijak zasáhnout nemohlo.

[10] Jelikož Nejvyšší správní soud neshledal tvrzené vady řízení před krajským soudem, mohl se zabývat podstatou sporu mezi účastníky řízení, tj. nárokem stěžovatele na příspěvek na výkon pěstounské péče.

[11] Pěstounskou péčí ve smyslu zákona o sociálně-právní ochraně dětí je péče o dítě poskytovaná osobou pečující (§ 47a odst. 1). Osobou pečující je (mimo jiné) fyzická osoba, které bylo dítě svěřeno do výchovy rozhodnutím příslušného orgánu (tj. osoba odpovědná za výchovu dítěte), *kteřá je poručníkem dítěte, jestliže o dítě osobně pečuje* [§ 4a písm. a) a písm. b) bod 4 zákona o sociálně-právní ochraně dětí; podle § 939 nového občanského zákoníku poručníku, který o dítě osobně pečuje tak, jako by mu bylo dítě svěřeno trvale do péče, náleží hmotné zabezpečení jako pěstounovi]. S takovou osobou uzavře příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností (či s jeho souhlasem jiný orgán či pověřená osoba) dohodu o výkonu pěstounské péče, která upraví podrobnosti ohledně výkonu práv a povinností osoby pečující (§ 47b zákona o sociálně-právní ochraně dětí). Tato dohoda

trvá po dobu, po kterou je fyzická osoba poručníkem, jestliže o dítě osobně pečuje [§ 47c odst. 1 písm. d) téhož zákona]. Jakmile toto postavení ztratí (v důsledku čehož skončí pěstounská péče ve smyslu §47a odst. 1), zaniká i dohoda o výkonu pěstounské péče, a to přímo ze zákona (MACELA, M., HOVORKA, D., KRÍSTEK, A., TRUBAČOVÁ, A., ZÁRASOVÁ, Z. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Cit. dle ASPI, § 47c).

[12] Obecní úřad obce s rozšířenou působností, který uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče, má nárok na státní příspěvek na výkon pěstounské péče. Tento státní příspěvek je určen *na pokrytí nákladů vynakládaných na zajišťování pomoci osobám pečujícím, osobám v evidenci nebo svěřeným dětem a na provádění dohledu nad pěstounskou péčí* (§ 47d odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí). Obecní úřad je povinen oznámit příslušné krajské pobočce Úřadu práce všechny skutečnosti rozhodné pro nárok na tento příspěvek, zejména ukončení dohody o výkonu pěstounské péče (tamtéž, odst. 5). Na základě tohoto oznámení krajská pobočka Úřadu práce rozhodne o změně výše státního příspěvku nebo o zastavení jeho výplaty. Zjistí-li se, že obecní úřad pobíral státní příspěvek na výkon pěstounské péče i po ukončení dohody o výkonu pěstounské péče nebo zrušení správního rozhodnutí, je povinen vrátit část příspěvku za kalendářní měsíce následující po ukončení dohody o výkonu pěstounské péče (jestliže tato dohoda v kalendářním roce trvala po dobu kratší než 6 kalendářních měsíců, § 47d odst. 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí).

[13] Z citovaných ustanovení vyplývá, že nárok stěžovatele na příspěvek na výkon pěstounské péče je tedy vázán na uzavření a trvání dohody o výkonu pěstounské péče. Otázka, před kterou nyní Nejvyšší správní soud stojí, je, jak dlouho paní A. K. měla v pěstounské péči ve smyslu § 47a odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí svého vnuka, tj. jak dlouho byla jeho poručnicí, která o něj zároveň osobně pečovala.

[14] Již na tomto místě Nejvyšší správní soud upozorňuje, že pro postavení osoby pečující ve smyslu zákona o sociálně-právní ochraně dětí je vždy určující rozhodnutí příslušného orgánu (tj. soudu péče o nezletilé) o svěření dítěte do péče [§ 4a písm. a) tohoto zákona]; pouhý faktický stav spočívající v tom, že osoba o dítě skutečně pečuje (aniž by byla osobou pečující ve smyslu § 4a), v tomto směru nestačí (viz též výše citovaný komentář k zákonu o sociálně-právní ochraně dětí, § 4a). Pro úplnost lze uvést, že nestačí ani pouhé rozhodnutí soudu, pokud osoba, jíž bylo tímto rozhodnutím dítě do péče svěřeno, o ně skutečně nepečuje (viz rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 7. září 2021 č. j. 20 Ad 2/2021-23, přiměřeně též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. října 2015 č. j. 8 Ads 17/2015-49, č. 3353/2016 Sb. NSS). Jinými slovy, podmínky pro uzavření a trvání dohody o výkonu pěstounské péče, spočívající v existenci rozhodnutí o svěření dítěte do péče a skutečně poskytované péči ze strany osoby pečující, musejí být splněny kumulativně (obě).

[15] V projednávaném případě byla matka nezletilého omezena ve svéprávnosti (tehdy způsobilosti k právním úkonům) ještě za účinnosti starého občanského zákoníku a zákona o rodině. Podle § 34 odst. 2 zákona o rodině tak pozbyla rodičovskou zodpovědnost (jak správně uváděl již krajský soud).

pokračování

[16] Naproti tomu nový občanský zákoník vyžaduje, aby soud, který rozhoduje o omezení svéprávnosti rodiče, rozhodl zároveň o jeho rodičovské odpovědnosti (§ 865 odst. 2). Rozhodnutí o rodičovské odpovědnosti je tedy od 1. ledna 2014 nutnou součástí rozhodnutí o omezení svéprávnosti. Je-li svéprávnost rodiče v oblasti rodičovské odpovědnosti omezena, je po dobu omezení svéprávnosti pozastaven výkon rodičovské odpovědnosti, ledaže soud rozhodne, že se rodiči vzhledem k jeho osobě zachovává výkon povinnosti a práva péče o dítě a osobního styku s dítětem (§ 868 odst. 2 nového občanského zákoníku). Rodič omezený v rozsahu rodičovské odpovědnosti tedy má pozastaven její výkon v plném rozsahu (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2018 sp. zn. 30 Cdo 412/2018) a dítěti musí být jmenován poručník [WESTPHALOVÁ, L., § 868 in KRÁLÍČKOVÁ, Z., HRUŠÁKOVÁ, M., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Občanský zákoník. II. Rodinné právo* (§ 655-975). *Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2020. Cit. dle Beck-online].

[17] V režimu nového občanského zákoníku tudíž výrok o omezení svéprávnosti nemá sám o sobě vliv na rozsah a výkon rodičovské odpovědnosti.

[18] Podle § 3028 odst. 2 nového občanského zákoníku se *ustanoveními tohoto zákona řídí i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.*

[19] Omezení svéprávnosti (způsobilosti k právním úkonům) a jeho důsledky, k nimž došlo ještě před nabytím účinnosti nového občanského zákoníku, je tak třeba posuzovat podle tehdy účinných předpisů (starého občanského zákoníku a zákona o rodině). Od účinnosti nového občanského zákoníku se takto založené právní poměry řídí jeho ustanoveními. To znamená, že matka nezletilého měla i po nabytí účinnosti nového občanského zákoníku omezenou svéprávnost i omezenou rodičovskou odpovědnost (neboť podle zákona o rodině pozbyla rodičovskou odpovědnost automaticky jako důsledek omezení ve způsobilosti k právním úkonům).

[20] Nejvyšší správní soud se dále zabýval důsledky rozhodnutí Okresního soudu v Mostě o navrácení svéprávnosti matce nezletilého (rozsudek ze dne 14. prosince 2015 č. j. 19 P 155/98-116). Přisvědčil přitom krajskému soudu a žalovanému, že v okamžiku jeho právní moci se matce obnovila i rodičovská odpovědnost, ačkoli to soud ve výroku svého rozhodnutí výslovně neuvedl. Vyšel přitom ze základního pravidla pro omezování svéprávnosti v novém občanském zákoníku, podle něhož soud v rozhodnutí o omezení svéprávnosti *vymezí rozsah, v jakém způsobilost člověka samostatně právně jednat omezil* (§ 57 odst. 1). Z toho vyplývá, že člověk je vždy omezen ve svéprávnosti jen v takovém rozsahu, v jakém je to výslovně uvedeno v rozhodnutí soudu, přičemž soud vždy musí důsledně dbát, aby svéprávnost omezil jen v nezbytném rozsahu (viz například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2022 sp. zn. 24 Cdo 128/2022 a tam citovanou judikaturu). Obdobně je třeba nahlížet i na rodičovskou odpovědnost (která je v jistém smyslu jednou ze složek svéprávnosti, jak naznačuje výše zmíněný § 868 odst. 2 nového občanského zákoníku, který hovoří o *omezení svéprávnosti v oblasti rodičovské odpovědnosti*) – pokud ji soud výslovně neomezí, respektive v případech podobným tomu nyní posuzovanému výslovně neuvede, že se dotčené osobě navrácí svéprávnost, ale zároveň zůstává omezena její rodičovská odpovědnost, je třeba vycházet z toho, že tato osoba rodičovskou

odpovědnost nadále má; právě to dle názoru Nejvyššího správního soudu vyplývá z požadavku výše citovaného § 865 odst. 2 nového občanského zákoníku, dle něhož je třeba s omezením svéprávnosti rozhodnout i o rodičovské odpovědnosti.

[21] Popsané pravidlo se uplatní především v případech, kdy rodič pozbyl rodičovskou odpovědnost automaticky (*ex lege*) v důsledku omezení způsobilosti k právním úkonům ještě podle právní úpravy účinné do 31. prosince 2013. Naopak v případech omezení svéprávnosti a rodičovské odpovědnosti v režimu nového občanského zákoníku, podle něhož již musí rozhodnutí soudu obsahovat samostatný výrok o rodičovské odpovědnosti (má-li být omezena), bude nutné zvlášť posoudit vztah jednotlivých výroků a zejména dopady pozdějšího rozhodnutí o navrácení svéprávnosti na výrok o omezení rodičovské odpovědnosti. Tato úvaha, pro niž by mohly být relevantní i poukazy stěžovatele na procesní úpravu v zákoně o zvláštních řízeních soudních (zejména § 468a, který je však součástí právního řádu až od 30. září 2017, tedy od doby výrazně pozdější, než kdy Okresní soud v Mostě v této věci rozhodoval o navrácení svéprávnosti matce), však již dalece přesahuje rámec tohoto případu.

[22] Pokud tedy Okresní soud v Mostě rozhodl (bez dalšího) o navrácení svéprávnosti matce nezletilého, obnovil jí tím i rodičovskou odpovědnost. S ohledem na § 935 odst. 1 větu první nového občanského zákoníku zároveň zaniklo poručenství babičky k nezletilému, a tím i dohoda o výkonu pěstounské péče, neboť babička přestala být osobou pečující ve smyslu § 4a písm. b) bodu 4 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

[23] Za zavádějící je třeba označit argument stěžovatele, že Okresní soud v Mostě o rodičovské odpovědnosti matky rozhodl až po vydání rozhodnutí žalovaného. Rozsudek ze dne 31. července 2020 č. j. 19 P 52/2011-91 se totiž nijak netýká rodičovské odpovědnosti, nýbrž jím byla babička nezletilého P. pouze zproštěna funkce poručníka a zároveň byl nezletilý svěřen do její pěstounské péče. Z odůvodnění tohoto rozsudku přitom vyplývá, že i Okresní soud v Mostě považoval matku za nositelku i vykonavatelku rodičovské odpovědnosti již v době svého rozhodování (Nejvyšší správní soud jen pro úplnost podotýká, že v takovém případě bylo rozhodnutí o zproštění z funkce poručníka nadbytečné, neboť poručenství zaniklo *ex lege*).

IV. Závěr a náklady řízení

[24] Nejvyšší správní soud uzavírá, že dne 30. ledna 2016, kdy byla matce nezletilého pravomocně navrácena plná svéprávnost, ztratila babička nezletilého postavení osoby pečující (zaniklo její poručenství vůči nezletilému), a tím pádem zanikla dohoda o výkonu pěstounské péče se stěžovatelem. Žalovaný tedy správně rozhodl o zkrácení příspěvku na výkon pěstounské péče.

[25] Jen pro úplnost Nejvyšší správní soud podotýká, že se v tomto řízení nezabýval otázkou, zda by nebylo možné babičku i po obnovení rodičovské odpovědnosti matky považovat za osobu pečující podle jiného ustanovení § 4a písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Je totiž vázán důvody kasační stížnosti (§ 109 odst. 4 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“)), v níž se stěžovatel soustředil pouze na otázku existence poručenského vztahu babičky k nezletilému.

pokračování

[26] Nejvyšší správní soud proto kasační stížnost žalobce jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 věta druhá s. ř. s.). Rozhodl tak bez jednání v souladu s § 109 odst. 2 s. ř. s.

[27] O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalobce neměl úspěch ve věci, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení. Žalovaný měl ve věci plný úspěch, nevznikly mu však žádné náklady nad rámec obvyklé úřední činnosti, a náhrada nákladů řízení se mu tudíž nepřiznává.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 25. dubna 2023

JUDr. Tomáš Langášek, LL.M.
předseda senátu